

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Наглядової ради
АТ «Оператор ринку»
від «24» квітня 2023 р.
Протокол № 6

ПОЛОЖЕННЯ
про організацію системи управління ризиками в АТ «Оператор ринку»

Київ 2023

I. Загальні положення

1. Основні положення та терміни

1.1. Це Положення розроблено з урахуванням вимог Закону України «Про акціонерні товариства», стандартів корпоративного управління, зокрема Стандарту № 4 «Корпоративне управління в професійних учасниках ринків капіталу та організованих товарних ринків. Організація та функціонування системи внутрішнього контролю в професійних учасниках, які не належать до підприємств, що становлять суспільний інтерес та до системно важливих учасників», затвердженого рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30 грудня 2021 року та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 лютого 2022 року за № 263/37599, та інших нормативно-правових актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) та міжнародних документів, які регламентують принципи корпоративного управління та управління ризиками.

1.2. Це Положення визначає основні цілі та принципи управління ризиками, які виникають за всіма напрямками діяльності акціонерного товариства «Оператор ринку» (далі – АТ «Оператор ринку», Товариство) на всіх організаційних рівнях, та встановлює обов'язкові мінімальні вимоги щодо організації в Товаристві комплексної та адекватної системи управління ризиками.

1.3. Терміни, що використовуються у цьому Положенні, вживаються у таких значеннях:

внутрішній капітал Товариства – розмір капіталу, розрахований Товариством за результатами проведення внутрішніх процедур оцінки достатності капіталу, який необхідний для покриття ризиків, на які Товариство наражається в процесі своєї звичайної діяльності;

експозиція до ризиків – виражений у кількісних показниках розмір потенційних збитків від реалізації ризиків, який відображає міру уразливості Товариства до ризиків;

звітування – підготовка та надання управлінської звітності про стан та результати діяльності Товариства, яка використовується керівником Товариства для планування, моніторингу, контролю та прийняття відповідних управлінських і економічних рішень, з метою забезпечення оперативного та ефективного управління ресурсами Товариства, оцінки ризиків, на які наражається Товариство, та їх мінімізації;

ідентифікація ризиків – визначення основних джерел (факторів) ризиків, які можуть призвести до збитків, виникнення додаткових витрат Товариства або недоотримання запланованих доходів;

інформаційна система – сукупність технічних засобів, методів, процедур і персоналу, що забезпечують реєстрацію, зберігання, опрацювання та своєчасне формування достовірної інформації для звітування (інформування), аналізу та прийняття управлінських рішень щодо управління ризиками;

контроль ризиків – комплекс заходів, що здійснюється на всіх організаційних рівнях Товариства та спрямований на визначення обставин, які можуть впливати на Товариство і управління пов'язаними з цими подіями ризиками, а також дотримання визначеного Товариства ризик-апетиту з метою забезпечення фінансової стабільності, надійності і безперервної діяльності Товариства, з урахуванням стратегії його розвитку;

кредитний ризик – ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність боржника чи контрагента виконати взяті на себе зобов'язання відповідно до погоджених умов;

ліквідність Товариства – спроможність Товариства фінансувати зростання своїх активів та виконувати свої зобов'язання у належні строки, не зазнаючи при цьому неприйнятних втрат;

мінімізація ризиків – комплекс заходів, що включають прогнозування ризиків, визначення їх імовірних розмірів та наслідків, розробку і реалізацію заходів щодо попередження або зменшення пов'язаних із ними втрат (збитків), спрямованих на підтримання ризиків на рівні, що знаходиться в межах визначеного Товариством ризик-апетиту та не створює загрози для інтересів суб'єктів господарювання, що мають договірні відносини з Товариством, інших кредиторів, власників Товариства і його фінансової стійкості;

моніторинг ризиків – систематичний збір та обробка інформації про ризики, направлені на забезпечення ефективного контролю за рівнем (величиною) ризиків, з метою інформування структурних підрозділів та керівника Товариства про ризики та поліпшення процесу прийняття рішень щодо управління ризиками;

операційний ризик – ризик виникнення прямих чи опосередкованих збитків/втрат, що виникає у результаті неадекватних внутрішніх процесів, навмисних дій та/або помилок персоналу, порушень систем Товариства, або в результаті зовнішніх подій;

оцінка ризиків – визначення величини (рівня) ризиків за допомогою кількісних та якісних показників для формування мотивованого судження Товариства щодо рівня ризиків;

внутрішній аудитор – постійно діючий працівник, який є складовою системи внутрішнього контролю, який підпорядковується комітету наглядової ради Товариства з питань аудиту;

ризик-менеджер – постійно діючий працівник, який обирається та призначається рішенням наглядової ради Товариства, та який виконує функції з управління ризиками Товариства та відповідає за розроблення, впровадження внутрішніх положень (локальних нормативно-правових актів) і процедур управління ризиками відповідно до визначеної керівником Товариства стратегії та політики управління ризиками;

профіль ризику – сукупність показників ризику та інших відомостей, що характеризують здатність Товариства наражатися на різні види ризиків з урахуванням стратегії та бізнес-плану розвитку Товариства, а також стратегії та політики управління ризиками, що приймаються Товариством;

ризик – вірогідність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів, та/або погіршення рівня ліквідності Товариства, що виникають у результаті здійснення діяльності Товариства;

ризик-апетит – сукупна величина ризику, яку Товариство може приймати в процесі діяльності з метою забезпечення отримання прибутку або досягнення інших цілей, передбачених стратегією та бізнес-планом розвитку Товариства;

система управління ризиками – сукупність дій та політик, методик і процедур управління ризиками, за допомогою яких Товариство здійснює систематичний процес виявлення, ідентифікації, оцінки, моніторингу, контролю, звітування та мінімізації всіх видів ризиків на всіх організаційних рівнях, з метою оцінки достатності внутрішнього капіталу Товариства для покриття всіх видів ризиків, рівня ліквідності Товариства, з урахуванням профілю ризиків, ринкових і макроекономічних умов, взаємозв'язків між різними видами ризиків та забезпечення належного звітування щодо управління ризиками;

стрес-сценарій – модель можливого розвитку подій (обставин) під впливом різних факторів ризику, виникнення яких може завдати шкоди фінансовому стану Товариства;

стрес-тестування – метод кількісної оцінки ризику, який дозволяє оцінити неочікувані несприятливі результати впливу ризиків як величину збитків, понесених

від шокових змін різних факторів ризику (наприклад, валютного курсу, кількості учасників ринку «на добу наперед» або внутрішньодобового ринку тощо), які відповідають виключним (екстремальним), але ймовірним подіям;

толерантність до ризику – кількісно виражений максимальний рівень ризику, який Товариство може прийняти, виходячи з винагороди за ризик, та/або має можливість утримати і ефективно ним управляти протягом визначеного періоду часу для виконання своєї стратегії та бізнес-плану розвитку.

Інші терміни, які вживаються в цьому Положенні, використовуються в значеннях, визначених законами України та іншими нормативно-правовими актами України.

2. Основні види ризиків Товариства

2.1. Товариство на постійній основі здійснює виявлення, ідентифікацію, оцінку, моніторинг, контроль, звітування та мінімізацію всіх видів ризиків, на які воно наражається/може наражатися під час діяльності, джерел їх виникнення та забезпечує належне управління такими ризиками.

2.2. Ризики Товариства оцінюються по кожному окремому виду діяльності Товариства.

2.3. Товариство забезпечує комплексну оцінку основних видів ризиків, а саме:

1) кредитний ризик (ризик контрагента) – ймовірність виникнення збитків, або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів Товариства внаслідок того, що контрагент не зможе виконати свої договірні зобов'язання перед Товариством;

2) ринкові ризики – ймовірність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів Товариства внаслідок недоотриманих змін ринкової вартості товарів у зв'язку з коливанням цін на товарних відповідних ринках, у тому числі валютний ризик та товарний ризики;

3) операційний ризик – ймовірність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів Товариства внаслідок неадекватних або незадовільно організованих внутрішніх процесів, дій працівників чи функціонування системи Товариства, а також в наслідок впливу зовнішніх подій (крім стратегічного ризику). Операційний ризик включає:

ризик персоналу, пов'язаний з діями або бездіяльністю працівників Товариства, включаючи допущення помилок при проведенні операцій, здійснення неправомірних операцій (в тому числі шахрайство), пов'язане з недостатньою кваліфікацією (ризик некомпетентності) або із зловживаннями чи бездіяльністю персоналу, перевищення повноважень, розголошення та/або конфіденційної, зокрема, в наслідок недостатньої мотивації;

інформаційний ризик – ймовірність настання несприятливих наслідків, викликаних неадекватними або незадовільно організованими внутрішніми процесами інформаційного обміну та зберігання інформації, недосконалою роботою інформаційних технологій, систем та процесів обробки інформації або їх недостатнім захистом, включаючи збій у роботі програмного та/або технічного забезпечення, обладнання, інформаційних систем, засобів комунікації та зв'язку, порушення цілісності даних та носіїв інформації, несанкціонований доступ до інформації сторонніх осіб, загроза доступності інформації та інше, що може призвести до виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів професійного учасника ринку;

юридичний ризик – ризик, пов'язаний з ймовірністю виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів професійного учасника внаслідок застосування до нього неочікуваних санкцій за недотримання вимог законодавства через можливість їх неоднозначного тлумачення або унаслідок визнання з тих самих недійсними умов договору;

4) стратегічний ризик – імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів Товариства унаслідок неправильних рішень осіб, які здійснюють управлінські функції та/або неадекватного реагування на зміни в бізнес-середовищі;

5) ризик надмірного левериджу – ризик, що виникає через зменшення власних коштів Товариства, яке відбувається внаслідок визнання отриманих та/або очікуваних збитків відповідно до міжнародних стандартів звітності;

6) комплаєнс-ризик, до яких, зокрема належать:

AML/CFT ризик – ймовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недотримання незапланованих доходів в Товаристві внаслідок порушення або недотримання вимог законів, нормативно-правових актів, правочинів прийнятої практики, внутрішніх документів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення;

ризик зміни законодавства – ризик виникнення збитків або додаткових витрат або неотримання запланованих доходів у професійного учасника, обумовлений змінами законодавства. Ризик зміни законодавства до зовнішніх ризиків;

7) ризик втрати ділової репутації (ризик репутації) – ймовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недотримання запланованих доходів Товариства внаслідок виникнення у суспільстві несприятливого сприйняття Товариства, зокрема фінансової стійкості, які послуги, що надаються Товариством, або його діяльність в цілому, який може бути наслідком реалізації інших ризиків;

8) ризики банкрутства – ризик неможливості продовження діяльності професійного учасника, який може виникнути про погіршення фінансового стану професійного учасника, виникнення збитків від його діяльності внаслідок перевищення витрат над доходами;

9) зовнішні ризики:

системний ризик – ймовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів у значної кількості контрагентів, яка обумовлена неможливістю виконання ними своїх зобов'язань у зв'язку з невиконанням (несвоєчасним виконанням) зобов'язань одним контрагентом внаслідок реалізації у нього кредитного ризику, ризику ліквідності або іншого ризику;

ризик зміни законодавства (належить до комплаєнс-ризиків);

10) залишковий ризик – ризик, що залишається після вжиття Товариством передбачених внутрішніми документами заходів з мінімізації кредитного ризику внаслідок того, що такі заходи виявилися менш ефективними ніж очікувалось.

2.4. Товариство зобов'язане у внутрішніх організаційно-розпорядчих документах з питань управління ризиками визначити перелік основних видів ризиків, наведених у пункті 2.3 цієї глави, а також забезпечити включення до цього переліку інших видів ризиків (зокрема ризику репутації, стратегічного ризику, комплаєнс-ризиків), що

виявляються Товариством у процесі його діяльності, з метою удосконалення практики управління ними.

2.5. Наведена в цьому Положенні класифікація видів ризиків відображає підхід Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) до ідентифікації ризиків Товариства.

II. Вимоги до системи управління ризиками Товариства та її організаційної структури

3. Система управління ризиками

3.1. Товариство створює комплексну та адекватну систему управління ризиками з урахуванням особливостей своєї діяльності, характеру, обсягів операцій Товариства, профілю ризиків та системної важливості Товариства.

3.2. Система управління ризиками Товариства, у тому числі на консолідованій основі, повинна забезпечувати своєчасне (на ранній стадії) виявлення, ідентифікацію, оцінку, моніторинг, контроль, звітування та мінімізацію всіх суттєвих ризиків, оцінку достатності внутрішнього капіталу і ліквідності Товариства по відношенню до його профілю ризиків, ринкових і макроекономічних умов.

Система управління ризиками Товариства має щонайменше охоплювати всі види ризиків, наведені у пункті 2.3 глави 2 розділу I цього Положення, а також інші види ризиків, на які може наражатись Товариства у своїй діяльності, за всіма напрямками діяльності.

3.3. Система управління ризиками має забезпечувати безперервний аналіз ризиків, з метою прийняття управлінських рішень щодо мінімізації рівня ризиків та/або рівня втрат за окремими видами діяльності Товариства.

3.4. Система управління ризиками Товариства має базуватись на трьох рівнях захисту:

- 1) на рівні структурних підрозділів Товариства – контроль першого рівня або лінійний контроль;
- 2) на рівні ризик-менеджера – контроль другого рівня;
- 3) на рівні перевірки та оцінки ефективності функціонування системи управління ризиками внутрішнім аудитором – контроль третього рівня.

3.5. Товариство для забезпечення створення та ефективного функціонування системи управління ризиками установлює, розподіляє (шляхом визначення у посадових інструкціях) та доводить до відома відповідальних працівників Товариства їх функціональні обов'язки щодо управління ризиками.

3.6. Система управління ризиками Товариства має щонайменше включати:

- 1) внутрішні документи Товариства з питань управління ризиками;
- 2) організаційну структуру, яка має чітко визначати обов'язки, повноваження та відповідальність за напрямками управління ризиками;
- 3) систему внутрішнього контролю;
- 4) інформаційну систему та звітування, систему управління інформаційною безпекою;
- 5) план відновлення діяльності Товариства;
- 6) процес оцінки достатності внутрішнього капіталу.

3.7. Товариство створює та організовує функціонування системи внутрішнього контролю, інформаційної системи та системи управління інформаційною безпекою, а також забезпечує розробку плану відновлення діяльності Товариства.

4. Особливості побудови організаційної структури з управління ризиками

4.1. Процес управління ризиками в Товаристві повинен охоплювати всі організаційні рівні – від рівня керівника Товариства до рівня структурних підрозділів, які безпосередньо приймають та/або генерують ризики.

Товариство забезпечує відображення підходів до побудови організаційної структури з управління ризиками у внутрішніх документах.

4.2. Організаційна структура з управління ризиками Товариства має відповідати таким принципам:

1) дієвість та ефективність – організація постійного процесу управління ризиками, інтегрованого в поточну діяльність Товариства та зрозумілого на всіх організаційних рівнях Товариства;

2) пруденційність – забезпечення ефективного управління ризиками;

3) розподіл обов'язків – забезпечення уникнення ситуації, за якої одна особа здійснює повний контроль над функцією чи видом діяльності Товариства;

4) усебічність та комплексність – охоплення всіх видів діяльності Товариства та його структурних підрозділів;

5) своєчасність – створення системи управління ризиками з дати набрання чинності цим Положенням;

6) незалежність – відокремлення функції оцінки ефективності системи управління ризиками від функцій її організації і здійснення;

7) конфіденційність – недопущення отримання інформації особами, у яких немає повноважень на її отримання;

8) пропорційність – застосування методів та процедур для створення комплексної та ефективної системи управління ризиками, які відповідають рівням складності операцій, що здійснюються Товариством, та його профілю ризиків;

9) прозорість – оприлюднення Товариством інформації про управління ризиками.

4.3. Товариство створює організаційну структуру з управління ризиками, яка передбачає чіткий розподіл функцій, обов'язків і повноважень з управління ризиками між всіма структурними підрозділами та працівниками Товариства, та їх відповідальність згідно з таким розподілом.

Організаційна структура з управління ризиками має враховувати взаємозамінність працівників, з метою уникнення зменшення ефективності функціонування системи управління ризиками у разі відсутності працівника або його звільнення.

4.4. Товариство забезпечує наявність належної кількості кваліфікованих і досвідчених працівників, виходячи з потреб організаційної структури з управління ризиками, напрямів діяльності (бізнес-спеціалізацій) та профілю ризиків.

4.5. Товариство визначає функції, обов'язки, повноваження та відповідальність працівників у посадових інструкціях, які, зокрема, мають передбачати функціональні обов'язки кожного працівника Товариства щодо участі у процесі управління ризиками, у тому числі забезпечення належного звітування щодо управління ризиками.

4.6. Товариство внутрішніми процедурами визначає механізми та відповідальних за належне забезпечення обміном інформацією між окремими структурними

підрозділами Товариства для ефективної взаємодії (співпраці) на всіх організаційних рівнях.

4.7. Організаційна структура Товариства з управління ризиками має, зокрема забезпечувати:

- 1) реалізацію стратегії та політики з управління ризиками;
- 2) ефективну взаємодію (співпрацю) на всіх організаційних рівнях, включаючи належний обмін інформацією між окремими структурними підрозділами Товариства;
- 3) чітку та належним чином задокументовану процедуру прийняття рішень;
- 4) запобігання виникненню конфлікту інтересів.

4.8. Товариство запроваджує внутрішніми процедурами порядок виявлення та визнання фактів наявності конфлікту інтересів.

Товариство включає питання щодо виявлення конфлікту інтересів до плану проведення перевірок підрозділом внутрішнього аудиту.

Звіти про результати перевірок підрозділом внутрішнього аудиту з питань виявлення конфлікту інтересів у Товаристві мають направлятись наглядовій раді Товариства. У разі виявлення фактів про наявність у Товаристві конфлікту інтересів, Товариство розробляє та затверджує через Наглядову раду заходи щодо їх усунення та недопущення у подальшому.

4.9. Суб'єктами системи управління ризиками Товариства є:

- 1) наглядова рада;
- 2) керівник Товариства;
- 3) комітет наглядової ради Товариства з управління ризиками;
- 4) комітет з питань аудиту Товариства;
- 7) ризик-менеджер;
- 8) внутрішній аудитор;
- 9) структурні підрозділи Товариства.

5. Основні завдання і функції наглядової ради Товариства, комітету наглядової ради з управління ризиками та керівника Товариства

5.1. Наглядова рада Товариства з метою забезпечення ефективності функціонування системи управління ризиками виконує такі функції:

- 1) визначає та затверджує стратегію та політику управління ризиками, процедури управління ними, а також перелік видів ризиків, їх граничних розмірів (ризик-апетиту та толерантності до ризику);
- 2) забезпечує відповідність політики управління ризиками стратегії управління ризиками;
- 3) контролює ефективність функціонування системи управління ризиками та періодично переглядає стратегію та політику управління ризиками;
- 4) забезпечує створення та дотримання культури управління ризиками;
- 5) затверджує план відновлення діяльності Товариства;
- 6) затверджує обов'язки, повноваження та відповідальність керівника Товариства за організацію та функціонування системи управління ризиками;
- 7) визначає та затверджує основні засади організаційної структури Товариства;
- 8) погоджує призначення та звільнення ризик-менеджера;
- 9) сприяє обміну інформацією між наглядовою радою та керівником Товариства шляхом регулярного проведення спільних зустрічей, нарад щодо аналізу і необхідності удосконалення функціонування системи управління ризиками;

10) затверджує порядок звітування наглядовій раді щодо ризиків та контролює його дотримання;

11) розглядає зауваження та рекомендації внутрішнього аудитора, зовнішніх аудиторів, наглядових органів з питань організації та ефективності функціонування системи управління ризиками;

12) контролює виконання розроблених Товариством заходів щодо усунення недоліків у функціонуванні системи управління ризиками, у тому числі встановлених за результатами проведених перевірок внутрішнього аудитора, зовнішніми аудиторами та наглядовими органами;

13) забезпечує безперервне функціонування системи управління ризиками;

14) забезпечує функціонування системи внутрішнього контролю та контролю за її ефективністю;

15) сприяє уникненню будь-якого конфлікту інтересів Товариства та особистих (приватних) інтересів керівника, у тому числі членів наглядової ради і керівника Товариства, та працівників Товариства;

16) повідомляє власника про конфлікти інтересів, що виникають у Товаристві;

5.2. Наглядова рада може делегувати частину функцій з управління ризиками комітету наглядової ради з управління ризиками. Наглядова рада забезпечує контроль за виконанням делегованих нею функцій.

5.3. Комітет наглядової ради з управління ризиками з метою забезпечення ефективності функціонування системи управління ризиками виконує функції визначені відповідним положенням про комітет, а також:

1) забезпечує виконання функцій та повноважень, визначених наглядовою радою;
2) здійснює моніторинг та контроль за виконанням стратегії та політики управління ризиками і дотриманням величини ризик-апетиту Товариства;

3) контролює своєчасність перегляду собівартості послуг та ринкової конкурентоспроможності діючих тарифів (для послуг, ціни (тарифи) на які не підлягають державному регулюванню) та їх відповідності стратегії розвитку Товариства, а також стратегії та політиці управління ризиками Товариства;

4) визначає перелік, формат і частоту отримання інформації про ризики, на які наражається Товариство, необхідної для забезпечення виконання своїх функцій і повноважень;

5) організовує та проводить регулярні зустрічі, наради з метою загального спрямування процесу управління ризиками, у тому числі за результатами розгляду звітів, підготовлених ризик-менеджером, та висновків і рекомендацій внутрішнього аудитора, зовнішніх аудиторів та наглядових органів з питань удосконалення системи управління ризиками;

6) контролює розробку внутрішніх документів Товариства з питань управління ризиками;

7) контролює стан виконання заходів щодо оперативного усунення недоліків у функціонуванні системи управління ризиками, виконання рекомендацій та зауважень внутрішнього аудитора, зовнішніх аудиторів та наглядових органів;

8) контролює стан виконання заходів, розроблених з метою уникнення конфлікту інтересів у Товаристві та інформує наглядову раду про їх дотримання;

9) забезпечує отримання наглядовою радою інформації про:

рішення керівника Товариства щодо питань, які стосуються управління ризиками; профіль ризику Товариства;

співвідношення рівня ризику, на який наражається Товариство за окремою послугою, та розміру доходу, отриманого за цією послугою;

результати проведеного стрес-тестування щодо оцінки впливу можливої реалізації стрес-сценаріїв на діяльність Товариства та відповідні висновки щодо вжиття заходів для зменшення впливу потенційних ризиків та уникнення/мінімізації фінансових втрат;

результати процесу оцінки достатності внутрішнього капіталу;

10) голова комітету з управління ризиками ініціює (за потреби) скликання позачергового засідання наглядової ради.

5.4. Члени комітету наглядової ради з управління ризиками для виконання вищезазначених функцій мають відповідати наступним вимогам:

1) розуміти стратегію та політику управління ризиками Товариства, у тому числі порядок оцінки системи управління ризиками та процес оцінки достатності внутрішнього капіталу Товариства;

2) мати вищу освіту в галузі економіки, менеджменту (управління), права або науковий ступінь з відповідної галузі;

3) мати досвід роботи в сфері енергетики, на ринках капіталу та/або організованих товарних ринках, ризик-менеджером або аудитором за відповідним фахом, не менше трьох років;

4) мати бездоганну ділову репутацію.

5.5. Керівник Товариства є одноосібним виконавчим органом Товариства, підзвітним наглядовій раді Товариства, який здійснює організацію та забезпечує ефективне функціонування системи управління ризиками Товариства, у тому числі на консолідованій основі.

Керівник Товариства забезпечує постійну взаємодію з наглядовою радою з питань функціонування системи управління ризиками Товариства, яка має ґрунтуватися на загальноприйнятих принципах корпоративного управління, враховувати послідовність процесів управління ризиками, та передбачати, щонайменше дві складові, а саме звітування/інформування та надання рекомендацій/пропозицій.

5.6. Керівник Товариства з метою забезпечення ефективності функціонування системи управління ризиками виконує такі функції:

1) забезпечує розроблення та реалізацію затверджених наглядовою радою стратегії, політики та інших внутрішніх документів Товариства з питань управління ризиками, що встановлюють порядок організації та реалізації системи управління ризиками в Товаристві;

2) формує визначену наглядовою радою організаційну структуру Товариства, у тому числі обов'язки, повноваження, відповідальність, порядок підпорядкування, для реалізації функціонування системи управління ризиками;

3) здійснює безперервний процес управління ризиками шляхом забезпечення розроблення та застосування ефективних процедур контролю за всіма видами ризиків, що притаманні діяльності Товариства, оцінки їх адекватності та ефективності, періодичного перегляду та внесення необхідних змін;

4) забезпечує здійснення оцінки ефективності функціонування системи управління ризиками на всіх організаційних рівнях Товариства та за всіма напрямками діяльності Товариства;

5) забезпечує підготовку та надання наглядовій раді своєчасних та змістовних звітів щодо:

реалізації стратегії та бізнес-плану розвитку Товариства, фінансового плану Товариства, стратегії, політики та інших внутрішніх документів Товариства,

документів з питань управління ризиками (включаючи інформацію про толерантність до ризику та ризик-апетит);

рівня всіх видів ризиків, що притаманні діяльності Товариства та/або можуть з'явитися у майбутньому, у тому числі в розрізі нових видів продуктів, послуг, сегментів ринку, напрямів діяльності;

ефективності впроваджених процедур контролю за управлінням ризиками;

6) забезпечує підготовку та надання наглядовій раді (за потреби) пропозиції про необхідність внесення змін до стратегії та бізнес-плану розвитку Товариства, фінансового плану, стратегії, політики управління ризиками;

7) затверджує в межах компетенції внутрішні документи з питань управління окремими видами ризиків, а також контролює їх актуалізацію;

8) забезпечує розроблення політики захисту інформаційних систем та контролює її дотримання;

9) сприяє уникненню будь-якого конфлікту інтересів та у разі виявлення будь-яких фактів, що свідчать про наявність конфлікту інтересів у Товаристві, інформує наглядову раду;

10) забезпечує контроль за доведенням до відома відповідних структурних підрозділів та працівників Товариства інформації про внесені зміни до стратегій та бізнес-плану розвитку Товариства, стратегії, політики та інших внутрішніх документів з питань управління ризиками;

11) затверджує внутрішні документи про порядок проведення стрес-тестування у Товаристві, а також контролює його здійснення;

12) приймає участь у розробці плану відновлення діяльності Товариства та доводить його до відома відповідних структурних підрозділів та працівників Товариства;

13) взаємодіє з ризик-менеджером, іншими органами Товариства, які залучені до процесу управління ризиками;

14) приймає участь у розробці заходів щодо оперативного усунення недоліків у функціонуванні системи управління ризиками, виконання рекомендацій та зауважень внутрішнього аудитора, зовнішніх аудиторів та наглядових органів;

15) розробляє політики щодо заробітних плат працівників Товариства, які залучені до процесу управління ризиками, встановлення розміру їх винагороди, у тому числі заохочувальних та компенсаційних виплат;

16) затверджує внутрішні документи про програму навчання та підвищення кваліфікації для себе та інших працівників Товариства, у тому числі, які залучені до процесу управління ризиками.

6. Основні завдання і функції підрозділу з управління ризиками

6.1. У Товаристві працює ризик-менеджер, що є підзвітним наглядовій раді Товариства.

6.2. Товариство забезпечує незалежність ризик-менеджера шляхом організації його роботи відокремлено від внутрішнього аудитора та структурних підрозділів, а також відповідальних осіб за оцінювання ризиків у цих структурних підрозділах.

Ризик-менеджер має бути наділений всіма правами та повноваженнями, необхідними для реалізації його функцій.

6.3. Ризик-менеджер з метою забезпечення ефективності функціонування системи управління ризиками має виконувати, щонайменше наступні функції:

1) брати участь у розробці фінансового плану та стратегії Товариства;

2) брати участь у розробці та впровадженні стратегії, політики та інших внутрішніх документів з питань управління ризиками, що встановлюють порядок організації та функціонування системи управління ризиками в Товаристві, та підтримувати їх в актуальному стані;

3) забезпечувати функціонування системи управління ризиками шляхом здійснення своєчасного виявлення, ідентифікації, оцінки, моніторингу, контролю, звітування та мінімізації усіх видів ризиків, притаманних діяльності Товариства, та оцінки достатності внутрішнього капіталу і рівня ліквідності Товариства з урахуванням профілю ризиків Товариства, ринкових і макроекономічних умов;

4) здійснювати звітування щодо функціонування системи управління ризиками шляхом регулярної підготовки та надання звітів з питань управління ризиками (не рідше одного разу на квартал) наглядовій раді, комітету наглядової ради з управління ризиками та керівнику Товариства;

5) забезпечувати постійний аналіз всіх видів ризиків, на які наражається Товариство у процесі діяльності, з метою прийняття управлінських рішень щодо мінімізації окремих видів ризиків та/або втрат за окремими видами діяльності Товариства, яким притаманні такі ризики;

6) проводити кількісну та якісну оцінку ризиків, що притаманні діяльності Товариства;

7) розробляти та підтримувати в актуальному стані методики та моделі, що використовуються для аналізу впливу різних факторів ризику на фінансовий стан Товариства;

8) розробляти та запроваджувати процедури для автоматизованого ведення та обробки даних щодо ризиків та порядок отримання даних від інших структурних підрозділів;

9) оцінювати якість активів та розраховувати обсяги резервів під зменшення корисності (знецінення) активів;

10) здійснювати постійний моніторинг дотримання встановлених лімітів на здійснення окремих видів операцій Товариства;

11) здійснювати оцінку достатності внутрішнього капіталу, рівня ліквідності Товариства, з урахуванням профілю ризиків, ринкових і макроекономічних умов, та взаємозв'язків між різними видами ризиків;

12) здійснювати моніторинг собівартості послуг та ринкової конкурентоспроможності діючих тарифів та їх відповідності стратегії Товариства і стратегії та політиці управління ризиками Товариства;

13) здійснювати стрес-тестування та аналізувати методи його проведення з метою підвищення його ефективності та надійності;

14) брати участь у розробці плану відновлення діяльності Товариства;

15) забезпечувати оперативну підготовку та надання інформації з питань управління ризиками, яка є важливою для прийняття управлінських рішень, наглядовій раді, керівнику, та за необхідності внутрішньому аудитору;

16) визначати профіль ризику Товариства;

17) здійснювати накопичення даних щодо величини усіх видів ризиків, притаманних діяльності Товариства, та реалізованих ризиків;

18) готувати та надавати інформацію наглядовій раді і керівнику Товариства щодо ризиків, які притаманні новим продуктам Товариства, існуючим продуктам внаслідок внесення змін щодо умов їх надання, для прийняття відповідних управлінських рішень;

19) забезпечувати координацію роботи з питань управління ризиками з іншими структурними підрозділами Товариства;

20) надавати пропозиції наглядовій раді та керівнику Товариства щодо встановлення додаткових вимог до внутрішнього капіталу Товариства з метою покриття непередбачуваних збитків, а також втрат, пов'язаних з ризиками, що були ідентифіковані та оцінені з використанням найгіршого сценарію розвитку подій при стрес-тестуванні;

21) надавати пропозиції наглядовій раді та керівнику Товариства щодо мінімізації впливу ризиків (у розрізі окремих їх видів) на фінансовий стан Товариства та капітал;

22) надавати пропозиції наглядовій раді та керівнику Товариства щодо ефективного розподілу капіталу Товариства для покриття окремих видів ризиків (наприклад, кредитного ризику, операційного ризику, ринкового ризику тощо).

6.4. Товариство з метою забезпечення ефективної роботи ризик-менеджера має передбачити у фінансовому плані достатній розмір ресурсів (фінансування) на утримання цього фахівця (окремо від витрат на утримання та забезпечення функціонування інших структурних підрозділів Товариства).

6.5. Товариство встановлює порядок оплати праці ризик-менеджера, який не залежить від рівня ризиків, що притаманні діяльності Товариства, та не стимулює до порушення незалежності діяльності цього фахівця.

6.6. Ризик-менеджер має бути особисто та фінансово незалежним від працівників інших підрозділів та посадових осіб Товариства.

6.7. Ризик-менеджер не може залучатися до виконання функцій та повноважень, не пов'язаних з управлінням ризиками Товариства, та здійснювати контроль за іншими напрямками діяльності Товариства, крім комплаєнсу.

6.8. Ризик-менеджер має відповідати наступним вимогам:

1) професійно розуміти економічні та ринкові умови, стратегію розвитку Товариства, стратегію та політику управління ризиками, у тому числі процеси управління ризиками, методики та моделі кількісної та якісної оцінки ризиків;

2) розуміти всі ризики, на які наражається Товариство у процесі своєї діяльності, або які можуть з'явитися у майбутньому;

3) професійно розраховувати потреби Товариства у достатності внутрішнього капіталу, виходячи з його профілю ризику та ризик-апетиту;

4) мати достатній рівень незалежності під час виконання функцій та повноважень з управління ризиками;

5) мати повну вищу освіту в галузі економіки, права, математики або науковий ступінь з економіки, математики;

6) мати досвід роботи в сфері енергетики, на ринках капіталу та/або організованих товарних ринках, або досвід роботи ризик-менеджером за відповідним фахом не менше 3 років;

7) мати бездоганну ділову репутацію.

6.9. Ризик-менеджер може бути призначений на посаду та звільнений з неї лише за згодою наглядової ради.

6.10. Товариство зобов'язане повідомляти про призначення та звільнення з посади керівника підрозділу з управління ризиками.

7. Основні вимоги до побудови інформаційних систем і звітування

7.1. Товариство створює інформаційні системи, які мають бути адекватними (як в період здійснення діяльності Товариства в звичайних умовах, так і під час виникнення непередбачуваних (стресових) подій) для вимірювання, оцінки та звітування про

розмір, структуру та якість здійснюваних Товариством операцій у розрізі видів ризиків, продуктів та контрагентів.

7.2. Інформаційні системи Товариства з метою забезпечення ефективності та адекватності функціонування системи управління ризиками мають щонайменше забезпечувати:

- 1) ідентифікацію, оцінку, моніторинг та контроль усіх видів ризиків на всіх організаційних рівнях;
- 2) правильне визначення профілю ризику Товариства;
- 3) оцінку достатності внутрішнього капіталу Товариства, рівня його ліквідності, з урахуванням профілю ризику, ринкових і макроекономічних умов, взаємозв'язків між різними видами ризиків та забезпечення належного звітування щодо управління ризиками;
- 4) отримання даних про розмір усіх видів ризиків у розрізі напрямів діяльності Товариства, послуг, продуктів, контрагентів, видів активів, галузей тощо;
- 5) звітування про результати діяльності Товариства, розміри ризиків, на які наражається Товариство, та їх оцінку, шляхом підготовки відповідної звітності;
- 6) вчасне та постійне інформування наглядової ради, керівника Товариства, керівників структурних підрозділів про профіль ризику Товариства, додаткові потреби у внутрішньому капіталі для їх покриття та про рівень ліквідності Товариства;
- 7) регулярні і зрозумілі процеси щодо обміну та отримання інформації з питань управління ризиками;
- 8) участь керівників Товариства в процесі прийняття рішень щодо управління ризиками.

7.3. Товариство забезпечує належне документування процедур (правил, методик, політик тощо), які встановлюють вимоги до процесів накопичення даних про розміри ризиків, на які наражається Товариство, і звітування про них.

7.4. Товариство визначає форми звітності з питань управління ризиками з урахуванням потреб конкретного користувача: органів управління та контролю Товариства, структурних підрозділів, працівників Товариства, наглядових органів тощо.

7.5. Товариство встановлює вимоги до форм управлінської звітності з питань управління ризиками з урахуванням стратегії, характеру, масштабів та видів діяльності, а також профілю ризиків Товариства.

7.6. Товариство запроваджує ефективний обмін інформацією за різними напрямками, а саме:

- 1) вертикально знизу вгору, щоб наглядова рада і керівник Товариства знали і усвідомлювали ризики, на які наражається Товариство, та адекватно реагували, організовували та контролювали роботу Товариства;
- 2) вертикально згори вниз, щоб інформація про стратегію та політику Товариства з управління ризиками доводилася до відома всіх управлінських рівнів та інших працівників, яких залучено до управління інформаційною безпекою та обміном інформацією;
- 3) горизонтально, щоб інформація, якою володіє один структурний підрозділ Товариства, надавалася іншому структурному підрозділу, якому вона необхідна для виконання своїх функцій.

7.7. Підходи до організації процесу звітування мають, зокрема передбачати:

1) процедури щодо узгодження даних управлінської звітності з даними щодо ризиків;

2) механізми здійснення виправлень і перевірок даних в автоматизованому та ручному режимі;

3) належні процедури (перевірені та адаптовані) для ідентифікації, звітування і пояснення помилок у базі даних (у разі їх виявлення).

7.8. Товариство установлює у внутрішніх документах порядок управління інформаційною безпекою відповідно до стандартів.

7.9. Товариство установлює у внутрішніх документах періодичність підготовки та строки надання управлінської звітності на всіх організаційних рівнях Товариства, включаючи рівень керівників Товариства та структурні підрозділи, які безпосередньо приймають та/або генерують ризики.

7.10. Товариство забезпечує збільшення частоти періодичності та/або зміну періодичності строків підготовки управлінської звітності з питань управління ризиками у випадку настання надзвичайних подій або реалізації сценарію розвитку подій стрес-тестування.

8. Стрес-тестування

8.1. Товариство забезпечує регулярне проведення стрес-тестування (не рідше одного разу на квартал) з метою оцінки ризиків та визначення спроможності протистояти потрясінням та загрозам, на які Товариство наражається в процесі своєї діяльності, або які можуть виникнути в майбутньому.

Товариство забезпечує (за необхідності) проведення оперативного стрес-тестування, періодичність здійснення якого має відповідати динаміці змін за окремими видами активів і зобов'язань Товариства, а також тенденціям змін в економічному і фінансовому середовищі.

8.2. Внутрішній документ Товариства про порядок проведення стрес-тестування має, зокрема містити:

1) мету та завдання стрес-тестування, періодичність його проведення;

2) етапи організації проведення стрес-тестування:

на першому етапі проводиться збір інформації, на основі якої відбувається стрес-тестування. Необхідно враховувати, що звітність, яка використовується, повинна відповідати критерію послідовності (безперервний ряд звітних даних) та порівнянності (незмінність методики розрахунку показників);

на другому етапі після формування необхідних показників діяльності здійснюється ідентифікація факторів ризику, які найбільше впливають на кінцевий результат;

на третьому етапі проводиться аналіз сформованої динаміки ризик-факторів шляхом визначення зміни їх значень на заданих відрізках часу. У розрахунок може братися різниця між максимальним і мінімальним значенням фактору в рамках заданого періоду часу, різниця значень на початок і кінець аналізованого періоду, волатильність приростів (щоденних, щодадних або інших) тощо.

3) програму (політики і процедури) проведення стрес-тестування, яка зокрема включає:

перелік видів ризиків, за якими здійснюється стрес-тестування;

перелік основних факторів ризиків, які можуть впливати на діяльність та фінансовий стан Товариства, та взаємозв'язки між ними;

методи (алгоритм) проведення стрес-тестування, у тому числі методологію визначення відповідних стрес-сценаріїв (моделей);

4) порядок розгляду результатів стрес-тестування та їх доведення до керівників Товариства з метою прийняття управлінських рішень щодо зниження рівня ризиків;

5) обов'язки, права та відповідальність працівників Товариства, які здійснюють стрес-тестування.

8.3. Програма проведення стрес-тестування має забезпечувати досягнення таких цілей:

1) визначення розміру збитків Товариства у цілому та за окремими видами активів у разі виникнення стресових (екстремальних) ситуацій, а також оцінку потенційних можливостей покривати такі збитки;

2) оцінки достатності внутрішнього капіталу та рівня ліквідності Товариства;

3) визначення прийняттого рівня ризику (толерантності до ризику), який може брати на себе Товариство та забезпечувати фінансову стабільність, у тому числі в довгостроковій перспективі;

4) визначення ефективності та адекватності внутрішніх документів Товариства з питань управління ризиками;

5) визначення ступеня залежності основних видів ризиків від окремих факторів, які обмежують або посилюють їх дію;

6) мінімізацію впливу різних видів ризиків на діяльність Товариства шляхом розробки упереджувальних заходів для врегулювання стресових ситуацій, що можуть виникнути в майбутньому.

8.4. Товариство забезпечує здійснення стрес-тестування щонайменше за такими основними видами ризиків:

1) кредитний ризик;

2) ризик ліквідності;

3) ринковий ризик;

4) операційний ризик.

8.5. Товариство самостійно визначає перелік інших видів ризиків, за якими здійснює стрес-тестування, з урахуванням специфіки своєї діяльності та розміру впливу цих ризиків на всі напрями діяльності Товариства.

8.6. Товариство для реалізації зазначених у пункті 3.6.3 цієї глави цілей визначає методи проведення стрес-тестування, в тому числі методологію визначення відповідних стрес-сценаріїв (моделей), які мають включати кількісні та якісні показники, та враховувати профіль ризику Товариства і основні напрями його діяльності.

Кількісні показники мають забезпечувати ідентифікацію можливих сценаріїв розвитку подій та визначати масштаби можливих змін ринкової кон'юнктури та коливань основних її компонентів, що впливають на результат діяльності Товариства та рівень його економічної безпеки.

Якісні показники мають забезпечувати оцінку спроможності внутрішнього капіталу Товариства покривати можливі збитки та визначати комплекс заходів для зниження рівня ризику, мінімізації можливих втрат, збереження та захисту капіталу і підтримання належного рівня ліквідності.

8.7. Методи проведення стрес-тестування Товариство визначає самостійно з урахуванням досвіду щодо їх використання. Товариство в залежності від ситуації використовує, зокрема такі методи:

1) аналіз чутливості активів до зміни факторів ризику, при якому моделюються наслідки зміни одного фактору ризику або групи тісно взаємопов'язаних факторів, при цьому значення інших факторів залишаються без змін.

Аналіз чутливості оцінює безпосередній вплив на активи товариства змін заданого фактору ризику (зростання/зниження обмінного курсу національної валюти, зростання/зниження процентних ставок, тарифу тощо);

2) сценарний аналіз, під яким розуміється моделювання впливу одночасної зміни декількох факторів ризику, що базуються на історичних або гіпотетичних подіях.

Сценарний аналіз переважно спрямований на оцінку стратегічних перспектив Товариства. Метод дозволяє оцінити потенційний одночасний вплив ряду факторів ризику на діяльність Товариства у випадку настання екстремальної, але разом з тим імовірної події;

3) оцінка максимально можливих втрат, пошук сценарного підходу при якому можливі найбільш великі збитки. Пошук може здійснюватися як експертним методом, так і за допомогою статистичного моделювання.

При розрахунку максимальних втрат визначається комбінація факторів ризику, їх негативна динаміка, що потенційно здатні принести максимальні збитки Товариству.

8.8. Товариство для ідентифікації і контролю ризиків повинно враховувати результати стрес-тестування при управлінні ризиками на рівнях індивідуальних контрагентів та групи контрагентів, індивідуальних трансакцій та/або групи трансакцій, портфелів тощо.

8.9. Товариство для проведення стрес-тестування за різними видами ризиків використовує стрес-сценарії (моделі), що є характерними для оцінки (досліджень) таких видів ризиків.

8.10. Товариство для проведення стрес-тестування визначає основні (базові) фактори ризиків, які можуть впливати на його діяльність і фінансовий стан, та які включають:

1) макроекономічні показники (зокрема, нестабільність економічної ситуації (економічний спад, радикальна зміна вектору розвитку економіки, дефолти контрагентів); значні коливання курсу національної валюти відносно інших валют (інфляція, дефляція); рівень політичної та геополітичної стабільності; стійкість енергетичних ринків, у тому числі можливість протидіяти спекулятивним атакам; волатильність цін на енергоресурси тощо);

2) мікроекономічні показники (зокрема, можливість доступу Товариства до зовнішніх джерел фінансування; ринкову позицію Товариства тощо).

Товариство для забезпечення адекватного визначення основних факторів ризиків здійснює аналіз структури операцій Товариства та враховує стратегію розвитку Товариства.

8.11. Стрес-тестування має забезпечувати:

1) можливість визначення найгіршого сценарію розвитку подій;

2) визначення розміру можливих збитків у випадку реалізації найгіршого сценарію;

3) виявлення вразливих та слабких місць у системі захисту від ризиків;

4) можливість оперативного втручання керівників Товариства у процеси, які загрожують Товариству, шляхом запровадження комплексу необхідних заходів, спрямованих на зменшення впливу ризиків та уникнення фінансових втрат.

8.12. Товариство для підвищення ефективності здійснення стрес-тестування забезпечує систематичне коригування (удосконалення) сценаріїв, розроблених моделей, методів (алгоритмів) розрахунку показників.

8.13. Товариство забезпечує регулярну оцінку (не рідше одного разу на рік) ефективності і надійності програми стрес-тестування.

8.14. Товариство здійснює належне документування результатів стрес-тестування за кожним із методів, сценаріїв та отриманих результатів.

8.15. Товариство забезпечує належне використання результатів стрес-тестування всіма структурними підрозділами Товариства, залученими до виконання функцій з управлінням ризиками.

8.16. Товариство забезпечує своєчасне доведення до відома наглядової ради та керівника Товариства висновків про результати стрес-тестування, які, зокрема мають містити оцінку впливу можливої реалізації стрес-сценаріїв на діяльність Товариства, для розроблення та вжиття відповідних заходів щодо зменшення впливу потенційних ризиків та уникнення/мінімізації фінансових втрат.

8.17. Товариство використовує результати стрес-тестування під час розроблення стратегії та бізнес-планів розвитку Товариства, стратегії та політики управління ризиками, плану відновлення діяльності Товариства тощо.

III. Мінімальні вимоги до оцінки та управління основними видами ризиків

9. Кредитний ризик (ризик контрагента)

9.1. Товариство запроваджує систему управління кредитним ризиком, яка, зокрема складається з:

- 1) кредитної політики;
- 2) внутрішніх документів з питань управління кредитним ризиком;
- 3) процедур прийняття рішень щодо проведення операцій Товариством, яким притаманний кредитний ризик;
- 4) інформаційної системи (бази) для накопичення, зберігання та оброблення даних;
- 5) системи управлінської інформації та звітування;
- 6) оцінки ефективності системи управління кредитним ризиком Внутрішнім аудитором.

9.2. Товариство розробляє та затверджує внутрішні документи з питань управління кредитним ризиком з урахуванням стратегії та політики управління ризиками Товариства, стратегії розвитку, профілю ризиків, а також наявних ринкових умов та макроекономічної ситуації.

9.3. Внутрішні документи з питань управління кредитним ризиком, серед іншого, мають визначати:

- 1) цілі, задачі та принципи управління кредитним ризиком;
- 2) фактори виникнення кредитного ризику, які є специфічними для країни, виду економічної діяльності та галузі, бізнесу контрагента;
- 3) об'єкти ризику контрагента (активи, надані фінансові зобов'язання);
- 4) етапи управління кредитним ризиком, в тому числі:
 - ідентифікація ризику;
 - оцінка наслідків настання ризику;

- вибір методів та інструментів управління;
моніторинг і контроль;
5) функції управління кредитним ризиком;
6) процедури управління кредитним ризиком;
7) методи оцінки кредитного ризику;
8) методи регулювання кредитного ризику;
9) визначення учасників процесу управління кредитним ризиком, їх повноважень та відповідальності;
10) порядок обміну інформацією між учасниками процесу управління кредитним ризиком.

9.4. Товариство визначає функції управління кредитним ризиком, зокрема:

- 1) організація – формування необхідного інформаційно-нормативного та організаційного забезпечення процесу укладення договорів;
- 2) аналіз – облік та аналіз інформації щодо поточного стану і тенденцій зміни факторів, які визначають формування ризикової ситуації, оцінка рівня ризику контрагента, оцінка ефективності системи управління ризиком контрагента;
- 3) планування – прогнозування ризику контрагента Товариства, планування заходів щодо попередження виникнення кризових явищ;
- 4) управління – здійснення заходів щодо мінімізації впливу кризових явищ на стан Товариства;
- 5) контроль – дотримання основних параметрів проходження процесу взаємодії з контрагентами.

9.5. Товариство встановлює процедури управління ризиком контрагента, серед яких:

- 1) фінансове планування і складання бюджету Товариства;
- 2) встановлення умов проведення операцій з контрагентами;
- 3) адміністрування;
- 4) моніторинг;
- 5) оцінка ризику контрагента;
- 6) формування резервів;
- 7) стрес-тестування ризику контрагента;
- 8) актуалізація внутрішньої нормативної бази з питань управління ризиком контрагента;
- 9) вивчення і застосування на практиці сучасного досвіду управління ризиком контрагента.

9.6. Товариство використовує методи регулювання ризику контрагента, зокрема:

- 1) попередження ризику, що передбачає, в тому числі оптимізацію процесу операцій з контрагентами, вивчення потенційних контрагентів, постійний моніторинг операцій з контрагентами;
- 2) оцінка, вимір та прогнозування ризику, що передбачає, в тому числі, оцінку платоспроможності контрагента, вимір ризику контрагента, прогнозування ризику контрагента;
- 3) уникнення ризику, що передбачає, в тому числі відмову від укладення угод з контрагентами, сумнівних угод;

9.7. Товариство здійснює регулярний моніторинг ризику контрагента.

9.8. Товариство здійснює контроль за дотриманням установлених правил, методик та процедур з питань управління ризиком контрагента.

10. Ризик ліквідності

10.1. Товариство запроваджує систему управління ризиком ліквідності, яка, зокрема складається з:

- 1) внутрішніх документів з питань управління ризиком ліквідності;
- 2) процедур прийняття рішень щодо проведення операцій Товариством, яким притаманний ризик ліквідності;
- 3) плану фінансування на випадок надзвичайних подій;
- 4) інформаційної системи (бази) для накопичення, зберігання та оброблення даних;
- 5) системи управлінської інформації та звітування;
- 6) оцінки ефективності системи управління ризиком ліквідності внутрішнім аудитором.

10.2. Внутрішні документи Товариства з питань управління ризиком ліквідності, серед іншого, мають визначати:

- 1) цілі, задачі та принципи управління ризиком ліквідності;
- 2) допустимий рівень ризику ліквідності;
- 3) визначення факторів ризику ліквідності, у тому числі пов'язаних з реалізацією ризику контрагента, ринкового, операційного ризиків;
- 4) методи оцінки ризику ліквідності, у тому числі:
 - коефіцієнтний аналіз ліквідності;
 - аналіз грошових потоків;
 - оцінка величини чистого відтоку зобов'язань Товариства;
 - оцінка зміни характеристик платоспроможності Товариства;
- 5) процедури управління ризиком ліквідності;
- 6) визначення учасників процесу управління ризиком ліквідності, їх повноважень та відповідальності;
- 7) порядок обміну інформацією між учасниками процесу управління ризиком ліквідності.

10.3. Товариство виявляє, ідентифікує та контролює ризик ліквідності з використанням:

- 1) методів та інструментів для аналізу ризику ліквідності;
- 2) лімітів для контролю за ризиком ліквідності;
- 3) індикаторів раннього попередження про ризик ліквідності;
- 4) стрес-тестування;
- 5) диверсифікації джерел фінансування;
- 6) підтримання запасів ліквідних активів;
- 7) управління активами, які можуть бути використані як забезпечення фінансування.

10.4. Товариство розробляє та використовує набір методів та інструментів для аналізу ризику ліквідності, серед яких:

- 1) GAP-аналіз, що відображає часову неузгодженість між вимогами та зобов'язаннями Товариства;
- 2) прогнозування майбутніх грошових потоків та виявлення потенційних розривів у фінансуванні;
- 3) оцінка спроможностей Товариства до залучення фінансування, а також оцінка рівня концентрації основних джерел фінансування;
- 4) розрахунок фактичного запасу ліквідних та високоліквідних активів;

- 5) прогнозування можливого відтоку коштів «до запитання»;
- 6) виявлення уразливості Товариства до зміни курсів іноземних валют при фінансуванні в іноземній валюті.

10.5. Товариство встановлює ліміти для контролю за ризиком ліквідності як на рівні Товариства, так і в розрізі бізнес-напрямків та структурних підрозділів Товариства.

10.6. Товариство визначає внутрішні та ринкові індикатори раннього попередження про ризик ліквідності. Такими індикаторами можуть бути:

- 1) внутрішні індикатори:
 - зростання концентрації в окремих активах і зобов'язаннях;
 - зростання невідповідностей між активами та зобов'язаннями, у тому числі в розрізі валют;
 - зростання волатильності джерел фінансування;
 - стрімке зростання активів, особливо, якщо вони фінансуються за рахунок потенційно волатильних зобов'язань;
 - порушення внутрішніх чи регуляторних лімітів ліквідності;
 - зростання витрат, пов'язаних з підтриманням ліквідності на належному рівні;
 - зміна обсягу грошових потоків;
 - зниження середньозваженого строку погашення зобов'язань;
 - зниження доходів, погіршення якості активів та фінансового стану Товариства;
- 2) ринкові індикатори:
 - зростання вартості залучених ресурсів на ринку;
 - пониження рейтингу Товариства;
 - негативна інформація про Товариство в засобах масової інформації.

10.7. Товариство забезпечує регулярне (не рідше одного разу на квартал) проведення стрес-тестування для оцінки можливих втрат у разі реалізації стрес-сценаріїв для ризику ліквідності. Частота проведення стрес-тестування залежить від характеру, складності, ризикованості здійснюваних Товариством операцій, та ринкових і макроекономічних умов.

Товариство розробляє як специфічні для нього, так і загальноринкові стрес-сценарії.

10.8. Товариство здійснює диверсифікацію джерел фінансування шляхом визначення найбільш оптимальної їх структури з урахуванням:

- 1) потреб у короткострокових, середньострокових та довгострокових ресурсах;
- 2) доступу Товариства до джерел фінансування;
- 3) співвідношення забезпеченого та незабезпеченого фінансування;
- 4) ступеня залежності від окремих ринків, інструментів, продуктів;
- 5) валюти джерел фінансування.

10.9. Товариство здійснює управління ліквідністю в іноземній валюті враховуючи:

- 1) волатильність курсів іноземних валют;
- 2) здатність Товариства погашати зобов'язання в іноземній валюті у разі негативних коливань валютних курсів та процентних ставок.

10.10. Товариство забезпечує підтримання запасів ліквідних активів у відповідності до допустимого рівню ризику ліквідності. Товариство визначає інструменти, що забезпечують запас ліквідних активів, враховуючи:

- 1) необтяженість інструментів;
- 2) достатність інструментів для своєчасного забезпечення щоденних платежів та розрахункових зобов'язань Товариства в стресові періоди;
- 3) низький рівень схильності до ризику контрагентів та ринкового ризику;
- 4) легкість визначення справедливої вартості інструменту.

10.11. Товариство управляє активами, які можуть бути використані як забезпечення фінансування шляхом:

- 1) виявлення потреби Товариства в активах, які можуть бути використані як забезпечення фінансування;
- 2) оцінки прийнятності кожного класу активів для їх використання як забезпечення фінансування, прийнятності активів для основних кредиторів;
- 3) диверсифікації своїх активів, які можуть бути використані як забезпечення фінансування;
- 4) моніторингу наявного обсягу активів, які можуть бути використані як забезпечення фінансування.

10.12. Товариство забезпечує наявність плану фінансування на випадок надзвичайних подій. План фінансування на випадок надзвичайних подій має, зокрема включати:

1) чіткий опис диверсифікованого набору інструментів з фінансування, які є доступними, для збереження ліквідності та компенсації дефіцитів грошових коштів в умовах різних несприятливих подій. До інструментів з фінансування, серед іншого можуть відноситися:

- активи акціонерів;
- використання резервних фондів;
- запозичення у фінансових установах;
- внесення змін до тарифу.

2) наявні потенційні джерела фінансування, а також розмір коштів, які за оцінками Товариства можуть бути отримані з цих джерел;

3) період часу, потрібний для залучення коштів з кожного з джерел фінансування;

4) процедури, які деталізують, коли та яким чином кожна з дій плану повинна бути активована;

5) чіткий порядок прийняття рішень, деталізацію ролей та відповідальності, включаючи повноваження приведення в дію плану;

6) порядок налагодження ефективної внутрішньої координації і комунікації серед різних бізнес-напрямків та структурних підрозділів;

7) визначення порядку комунікації з зовнішніми сторонами.

Процедури плану фінансування на випадок надзвичайних подій повинні бути інтегровані у поточний аналіз ризику ліквідності та у стрес-сценарії і припущення, що використовуються в стрес-тестуванні.

10.13. Товариство повинно мати систему управлінської інформації та звітування, що спрямована на забезпечення надання вчасної та орієнтованої на майбутнє інформації щодо ліквідності Товариства наглядовій раді, керівнику, структурним підрозділам, які залучені до управління ризиками Товариства.

Наглядова рада повинна погодити набір критеріїв управлінської звітності, які деталізують обсяг, спосіб і частоту підготовки звітів для різних отримувачів та визначають відповідальних за підготовку звітів.

11. Ринкові ризики

11.1. Товариство запроваджує систему управління ринковими ризиками, яка, зокрема складається з:

- 1) внутрішніх документів з питань управління ринковими ризиками;
- 2) процедур прийняття рішень щодо проведення операцій Товариства, яким притаманні ринкові ризики;
- 3) інформаційних систем (баз) для накопичення, зберігання та оброблення даних;
- 4) системи управлінської інформації та звітування;
- 5) оцінки ефективності системи управління ринковими ризиками внутрішнім аудитором.

11.2. Товариство має проводити регулярне (не рідше одного разу на рік) бек-тестування обраних моделей оцінки ринкових ризиків.

11.3. Товариство здійснює регулярний моніторинг ринкових ризиків, у тому числі на консолідованій основі, з урахуванням стратегії та бізнес-плану розвитку Товариства.

11.4. Товариство проводить контроль за дотриманням встановлених правил, методик та процедур з питань управління ринковими ризиками, у тому числі шляхом забезпечення дотримання затверджених лімітів за операціями Товариства, яким притаманні ринкові ризики, та своєчасного формування відповідної звітності щодо оцінки та моніторингу ринкових ризиків.

12. Операційний ризик

12.1. Товариство запроваджує систему управління операційним ризиком, яка, зокрема складається з:

- 1) внутрішніх документів з питань управління операційним ризиком;
- 2) інформаційної системи (бази) для накопичення, зберігання та оброблення даних;
- 3) системи управлінської інформації та звітування;
- 4) оцінки ефективності системи управління операційним ризиком внутрішнім аудитором.

12.2. Внутрішні документи з питань управління операційним ризиком, серед іншого, мають визначати:

- 1) цілі, задачі та принципи управління операційним ризиком;
- 2) підходи до управління операційним ризиком, що мають базуватись на трьох рівнях захисту:
 - на рівні структурних підрозділів Товариства;
 - на рівні ризик-менеджера;
 - на рівні перевірки та оцінки ефективності функціонування системи управління ризиками внутрішнім аудитором;
- 3) етапи процесу управління операційним ризиком, серед яких:
 - ідентифікація;
 - оцінка ймовірності настання ризикової події;
 - оцінювання ризику;
 - моніторинг ризику;
 - контроль ризику;
 - мінімізація (нейтралізація) ризику;
- 4) джерела (причини) операційного ризику, зокрема:
 - персонал;
 - процеси;
 - інформаційні технології та безпека;

- зовнішні події;
- 5) управління подіями операційного ризику та проведення оцінювання причин та наслідків реалізованих подій;
- 6) наслідки операційного ризику;
- 7) інструменти для виявлення, оцінювання і контролю операційного ризику;
- 8) методи обмеження рівня операційного ризику;
- 9) визначення учасників процесу управління операційним ризиком, їх повноважень та відповідальності, а також порядку обміну інформацією між ними.

12.3. Товариство класифікує події операційного ризику, зокрема за наступними категоріями:

- 1) внутрішнє шахрайство, в тому числі:
- зловживання службовим становищем;
 - умисне приховування фактів здійснення операцій;
 - несанкціоноване використання інформаційних систем;
 - розкрадання;
 - підробка документів;
 - умисне знищення майна;
- 2) зовнішнє шахрайство, в тому числі:
- розкрадання;
 - пограбування;
 - фальсифікація і підробка документів;
 - несанкціоноване проникнення в приміщення Товариства, в інформаційні системи Товариства;
 - злом систем безпеки Товариства;
 - розповсюдження недостовірної інформації, що негативно впливає на імідж Товариства;
- 3) управління персоналом та охорона праці, в тому числі:
- порушення Товариством або працівниками Товариства законодавства про працю, безпеку праці і охорону здоров'я;
 - порушення умов трудового договору;
 - заподіяння шкоди здоров'ю працівників;
 - дискримінація та утиск;
- 4) контрагенти, продукти і норми ділової практики, в тому числі:
- невиконання або неналежне виконання договірних зобов'язань перед контрагентами;
 - конфлікти з контрагентами;
 - нав'язування продуктів і послуг;
 - некомпетентність;
 - службова халатність;
 - розкриття конфіденційної інформації або зловживання нею;
 - перевищення лімітів ризику і службових повноважень;
- 5) виконання операцій та управління бізнес-процесами, в тому числі:
- неналежна організація діяльності;
 - помилки управління;
 - відсутність (недосконалість) системи захисту і порядку доступу до інформації;
 - неправильна організація інформаційних потоків;
 - ненадання або надання недостовірної звітності;
 - помилки при введенні і обробці даних по операціях;
 - помилки у бухгалтерському обліку операцій;

втрата документів;

аутсорсинг;

6) пошкодження матеріальних активів, в тому числі:

пошкодження/знищення майна;

спричинення шкоди здоров'ю / загибель людей;

7) порушення безперервної діяльності та збоїв в роботі систем, в тому числі:

несправність технічного та програмного забезпечення;

телекомунікаційні проблеми;

збоїв в енергопостачанні та наданні комунальних послуг.

12.4. Товариство визначає наслідки операційного ризику, серед яких:

1) зниження вартості фінансових активів;

2) втрати, понесені Товариством у зв'язку із достроковим списанням (вибуттям) матеріальних активів внаслідок навмисних дій третіх осіб або працівників, подій стихійного характеру;

3) сплачені Товариством штрафи, пені або інші грошові виплати на підставі рішень судів, інших уповноважених відповідно до чинного законодавства органів;

4) втрати Товариства на відновлення господарської діяльності;

5) втрати, понесені Товариства внаслідок юридичних помилок в договорах;

6) недоотримані доходи або втрати, понесені Товариством внаслідок втрати репутації.

12.5. Товариство забезпечує використання щонайменше наступних інструментів для виявлення і оцінки операційного ризику:

1) класифікація бізнес-процесів, що передбачає визначення основних етапів бізнес-процесів, видів діяльності, організаційних функцій;

2) збір і аналіз даних щодо понесених Товариством збитків через події операційного ризику, в тому числі інформації про причини збитків, їх епізодичність або системність;

3) збір і аналіз зовнішніх даних про збитки, що надає можливість порівняти або зіставити ці дані з внутрішніми даними для оцінки недоліків в системі управління та контролю операційного ризику;

4) індикатори рівня ризиків та показники ефективності діяльності, що є статистичними даними, які використовуються для контролю основних факторів виникнення ризику та виявлення недоліків, збоїв та потенційних збитків в операційних процесах;

5) аналіз сценаріїв, що передбачає отримання висновків керівників за напрямками діяльності для виявлення потенційних випадків виникнення операційного ризику та оцінки можливих наслідків;

6) порівняльний аналіз, що передбачає порівняння результатів використання різних методів оцінки для отримання більш повного уявлення про види та рівень операційного ризику;

7) висновки за результатами аудиту, що мають надавати інформацію про початковий та остаточний рівні операційного ризику;

8) формування матриці оцінки операційного ризику;

9) проведення самостійної оцінки операційних ризиків та засобів контролю;

10) участь ризик-менеджера в розробці внутрішніх документів, які стосуються змін в процесах та стратегії роботи Товариства.

12.6. Товариство має використовувати кількісні методи оцінки операційного ризику, серед яких можуть бути:

1) статистичний аналіз, що дозволяє зробити прогноз потенційних втрат від реалізації операційного ризику, виходячи з розмірів подібних втрат, що мали місце у Товаристві в минулому;

2) бально-ваговий метод, що полягає в оцінці операційного ризику в співвідношенні із заходами по його мінімізації;

3) метод моделювання (сценарний аналіз), що визначає можливі сценарії виникнення подій або обставин, що призводять до втрат від реалізації операційного ризику;

4) метод, заснований на аналізі волатильності доходів, за яким величина операційного ризику Товариства розглядається як волатильність доходів Товариства, очищених від складових, обумовлених іншими фінансовими ризиками.

12.7. Товариство має використовувати якісні методи оцінки операційного ризику, серед яких можуть бути:

1) визначення ключових показників ризику, зокрема:

показників діяльності, що відображають максимально припустиму кількість окремих найбільш важливих для Товариства ризикових подій, що відбулися за встановлений період часу, при перевищенні якої необхідно вживати заходів щодо нейтралізації операційного ризику;

показників ефективності контролю, що характеризують якість і ефективність існуючих у Товаристві механізмів контролю;

комплексних ключових показників ризику, що є комбінацією окремих показників діяльності та ефективності контролю;

2) метод оціночних карт, що передбачає визначення найбільш істотних факторів (джерел) операційного ризику, пов'язаних з поточними умовами діяльності Товариства, а також дозволяє здійснювати моніторинг зміни рівня операційного ризику за різними бізнес-процесами.

12.8. Товариство встановлює методи обмеження рівня операційного ризику, серед яких можуть бути:

1) страхування операційного ризику;

2) введення додаткових операцій контролю:

розподіл функцій;

подвійне введення даних;

контроль виправлень;

додаткове підтвердження операцій;

звірка даних;

3) персоналізація відповідальності за кожну операцію;

4) обмеження фізичного доступу;

5) міри підвищення надійності інформаційних систем:

використання резервного сервера;

централізоване збереження даних на резервних зовнішніх магнітних носіях;

шифрування.

12.9. Товариство шляхом розподілу зобов'язань між структурними підрозділами запроваджує процес розробки, погодження, впровадження нових видів діяльності, процесів і систем, їх модифікацію та забезпечує:

1) оцінку ризиків, притаманних новим видам діяльності, процесам і системам;

2) здійснює аналіз втрат та вигод від впровадження;

3) наявність необхідних механізмів контролю та управління ризиками;

4) оцінку зміни допустимого рівня операційного ризику;

- 5) наявність інформації про рівень остаточних ризиків;
- 6) внесення змін в обмеження;
- 7) оцінку можливостей Товариства щодо інвестування в людські ресурси та технологічну інфраструктуру перед впровадженням нових видів діяльності, процесів і систем.

12.10. Товариство забезпечує функціонування електронної бази даних для накопичення, зберігання та оброблення даних щодо подій операційного ризику.

12.11. Товариство повинно мати систему управлінської інформації та звітування, що спрямована на забезпечення надання вчасної та орієнтованої на майбутнє інформації щодо операційного ризику Товариства керівнику, наглядовій раді, структурним підрозділам, які залучені до управління ризиками.

Керівник Товариства повинен погодити набір критеріїв звітності, які деталізують обсяг, спосіб і частоту підготовки звітів для різних отримувачів та визначають відповідальних за підготовку звітів.

IV. Процес оцінки достатності внутрішнього капіталу

13. Загальні положення

13.1. Процес оцінки достатності внутрішнього капіталу (далі – процес ОДВК) – система комплексних, адекватних та ефективних внутрішніх процедур та процесів, які дозволяють Товариству оцінювати і підтримувати на постійній основі достатній розмір внутрішнього капіталу з метою покриття основних видів ризиків, наведених у пункті 2 глави 2 розділу I цього Положення, а також інших видів ризиків, на які наражається/може наражатися Товариство у процесі своєї діяльності.

13.2. Процес ОДВК є внутрішнім інструментом, який спрямований на забезпечення підтримання Товариства внутрішнього капіталу на рівні, що відповідає специфіці його діяльності, але не нижчий ніж рівень, що необхідний для дотримання нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу, встановленого нормативно-правовими актами НКЦПФР для діяльності, що нею регулюється.

13.3. Товариство забезпечує розробку і запровадження процесу ОДВК, який враховує стратегію та бізнес-план розвитку Товариства, в тому числі перспективу його капіталізації, стратегію та політику управління ризиками, профіль ризику Товариства, ринкові і макроекономічні умови, та забезпечує постійну його оцінку і моніторинг з метою покриття всіх видів ризиків, на які наражається/може наражатися Товариство у процесі своєї діяльності.

13.4. Процес ОДВК повинен, щонайменше включати наступні процедури (компоненти):

1) ідентифікацію всіх видів ризиків, на які наражається/може наражатися Товариство у процесі своєї діяльності;

2) оцінку всіх видів ризиків та визначення розміру ризик-апетиту, у тому числі з урахуванням результатів стрес-тестування;

3) визначення розміру внутрішнього капіталу та його достатності для покриття всіх видів ризиків;

4) звітування щодо оцінки достатності внутрішнього капіталу.

13.5. Товариство здійснює регулярний перегляд процедур процесу ОДВК (не рідше одного разу на рік) для забезпечення підтримання внутрішнього капіталу на рівні, достатньому (необхідному) для покриття ризиків, та його відповідності профілю ризиків Товариства.

Товариство забезпечує перегляд процедур процесу ОДВК у разі внесення змін до стратегії, бізнес-плану розвитку, у випадку наявності інших факторів, які суттєво впливають на ефективність методологічних процедур процесу ОДВК.

13.6. Товариство з метою підвищення ефективності процесу ОДВК забезпечує:

1) постійний моніторинг та контроль за розміром ризик-апетиту та достатністю внутрішнього капіталу для його покриття;

2) планування необхідного розміру внутрішнього капіталу для покриття всіх видів ризиків, на які наражається/може наражатися Товариство у процесі своєї діяльності, та управління ним на постійній основі;

3) проведення процесу ОДВК щонайменше одного разу на рік.

14. Основні вимоги до організації процесу оцінки достатності внутрішнього капіталу

14.1. Процес ОДВК є невід'ємною складовою системи управління ризиками Товариства.

14.2. Товариство здійснює організацію процесу ОДВК з дотриманням принципу пропорційності, який для цілей оцінки достатності внутрішнього капіталу має враховувати природу, масштаби, системну важливість, складність напрямів діяльності Товариства, рівень розвитку його системи управління ризиками і процедури та процеси, що використовуються для визначення значення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу.

14.3. Товариство забезпечує розробку стратегії підтримання належного рівня внутрішнього капіталу з урахуванням таких факторів як очікуване збільшення обсягів доходів, майбутні джерела збільшення капіталу, напрямки його використання, політика щодо дивідендів тощо.

14.4. Товариство розробляє та затверджує план підвищення розміру внутрішнього капіталу, який щонайменше передбачає:

розмір внутрішнього капіталу та терміни його підвищення;

структуру внутрішнього капіталу;

перелік чітких заходів для забезпечення виконання плану;

повноваження та відповідальність посадових осіб Товариства, залучених до виконання плану;

розподіл внутрішнього капіталу (встановлення лімітів) за окремими видами ризиків для їх покриття;

підтримання достатності внутрішнього капіталу в майбутньому (у найближчі три роки);

заходи щодо підвищення розміру внутрішнього капіталу у разі настання непередбачуваних (стресових) подій.

Товариство розробляє план підвищення розміру внутрішнього капіталу з урахуванням результатів проведених стрес-тестувань.

14.5. Процес ОДВК має ґрунтуватися на комплексних та адекватних внутрішніх процедурах виявлення і оцінки ризиків, які мають бути чітко задокументовані.

14.6. Процес ОДВК має охоплювати оцінку ризику контрагента, ризику ліквідності, ринкового ризику, операційного ризику та інших ризиків, що можуть бути притаманні діяльності Товариства, ураховуючи стратегію його розвитку та напрями бізнес-діяльності.

Товариство для забезпечення комплексної оцінки ризиків, на які він наражається /може наражатися в процесі діяльності, визначає чіткий перелік ризиків, оцінка яких

здійснюється на підставі кількісних показників або якісних показників (із застосуванням управлінського судження).

Внутрішні політики та процедури мають забезпечувати своєчасне виявлення нових ризиків, на які наражається Товариство, та їх врахування під час проведення процесу ОДВК.

14.7. Товариство інформує наглядову раду про результати проведення процесу ОДВК з метою забезпечення належного розуміння всіх видів ризиків, на які наражається/може наражатися Товариство у процесі діяльності, а також рівня їх впливу достатність внутрішнього капіталу та ліквідність Товариства.

14.8. Товариство враховує результати процесу ОДВК під час розроблення (внесення змін) до стратегії та бізнес-плану розвитку, фінансового плану, стратегії та політики управління ризиками та інших внутрішніх документів з питань управління ризиками, а також під час оцінки ефективності впровадження процедур внутрішнього контролю та управління ризиками.

15. Звіт про результати оцінки достатності внутрішнього капіталу

15.1. Товариство складає звіт про результати процесу ОДВК (далі – Звіт) щорічно станом на 01 січня року, наступного за звітним.

15.2. Мінімальні вимоги до звіту про результати процесу ОДВК (далі – Звіт) визначені у додатку до цього Положення.

15.3. Звіт має містити (але не обмежуватись цим):

1) оцінку ефективності організаційної структури щодо управління ризиками, із зазначенням недоліків (за наявності);

2) дані про структурний підрозділ Товариства та посадову особу, відповідальну за складання Звіту, контактні номери телефонів та електронна адреса;

3) інформацію про рівень запровадження процесу ОДВК (на консолідованій або індивідуальній основі);

4) перелік основних видів ризиків, наведених у пункті 2.3 глави 2 розділу I цього Положення, а також інших видів ризиків, щодо який проводилась оцінка достатності внутрішнього капіталу;

5) опис процедур та методик процесу ОДВК, у тому числі щодо вимірювання та оцінки ризиків, на які наражається/може наражатися Товариство у процесі своєї діяльності;

6) інформацію про розподіл внутрішнього капіталу (встановлення лімітів) за окремими видами ризиків для їх покриття;

7) інформацію про профіль ризиків (аналіз профілю ризиків);

8) оцінку комплексності та адекватності системи управління ризиками та контролю профілю ризиків, із зазначенням недоліків (за наявності);

9) опис методів стрес-тестування та переліку видів ризиків за якими проводилось таке стрес-тестування;

10) оцінка достатності внутрішнього капіталу, з урахуванням результатів проведених стрес-тестувань, в абсолютній сумі та в процентному значенні;

11) висновки щодо достатності внутрішнього капіталу для покриття всіх видів ризиків, з урахуванням стратегії розвитку та напрямів бізнес-діяльності;

12) план підвищення розміру внутрішнього капіталу;

13) план заходів щодо вдосконалення процесу ОДВК.

15.4. Звіт подається керівнику та наглядовій раді – не пізніше 01 квітня року, наступного за звітним.

Додаток
до Положення про організацію
системи управління ризиками в
АТ «Оператор ринку»

Звіт
про процес оцінки достатності внутрішнього капіталу
АТ «Оператор ринку»
станом на «___» _____ 202_ року

Київ

« ____ » _____ 202_ року

1. Відповідальність сторін

Зазначається відповідальність керівника Товариства за достовірність та відповідність вимогам нормативно-правових актів фінансової, статистичної звітності, а також іншої інформації, що надана Товариством для здійснення процесу оцінки достатності внутрішнього капіталу (далі – ОДВК).

Цим ми підтверджуємо, що:

1. Інформація надана в повному обсязі та достовірно відображає дані щодо оцінки достатності внутрішнього капіталу Товариства.
2. Інформація підготовлена в необхідному форматі.
3. Інформація підготовлена згідно з вимогами законодавства.

Товариство АТ «Оператор ринку»

Керівник

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Ризик-менеджер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 2023_ року
(дата)

2. Звіт про процес ОДВК

2.1. Загальна інформація та висновки

У звіті про процес оцінки достатності внутрішнього капіталу (далі – Звіт) Товариство зазначає загальну інформацію про:

період діяльності Товариства, за який проведено процес ОДВК;
дату Звіту та дату останнього розгляду Звіту керівником Товариства;
дату затвердження Звіту наглядовою радою;
перелік посадових осіб, які є відповідальними за складання Звіту та його подання до наглядовій раді.

Така інформація може надаватися Товариством у текстовому та/або схематичному вигляді.

Наприклад:

Період Звіту	(число)	(місяць)	(рік)	-	число	місяць	рік
Дата складання Звіту					(число)	(місяць)	(рік)
Розглянуто керівником					(число)	(місяць)	(рік)
Документ, що підтверджує факт розгляду Звіту керівником							
Затверджено наглядовою радою					(число)	(місяць)	(рік)
Документ, що підтверджує факт розгляду Звіту наглядовою радою							
Структурний підрозділ Товариства, який здійснює складання Звіту			(назва)				
Посадова особа, яка відповідає за складання Звіту							
(ініціали, прізвище)			(номер телефону)				
(посада)			(електронна пошта)				
(підпис)							
Посадова особа, яка відповідає за подання Звіту до наглядової ради							
(ініціали, прізвище)			(номер телефону)				
(посада)			(електронна пошта)				

Зазначається також інформація щодо процесу ОДВК та надаються висновки, які з точки зору Товариства, є важливими для розуміння та об'єктивної оцінки наглядовою радою результатів процесу ОДВК.

Звіт має бути зброшурований.

2.2. Рівень запровадження процесу ОДВК

Зазначається інформація про рівень запровадження процесу ОДВК: на індивідуальній основі або на консолідованій основі.

2.3. Аналіз профілю ризиків

Зазначається інформація про профіль ризиків Товариства, яка має передбачати також інформацію щодо ідентифікованих та оцінених Товариством:

1) основних видів ризиків, а саме:

ризик контрагента;
ризик ліквідності;
ринкового ризику;
операційного ризику;

2) інших ризиків (в розрізі їх видів).

Також зазначається інформація про методологічні підходи до кількісної і якісної оцінки ризиків (у розрізі їх видів), включаючи процедури контролю ризиків і методи їх мінімізації.

Якщо оцінка ризиків здійснюється шляхом застосування власних внутрішніх моделей, зазначається інформація про методологічні підходи та методи і моделі, що застосовуються Товариством.

Окремо зазначається інформація про профіль ризику Товариства, його відповідність стратегії, політиці управління ризиками та стратегії і бізнес-плану розвитку, у тому числі з урахуванням ринкових та макроекономічних умов.

2.4. План підвищення розміру внутрішнього капіталу

Зазначається інформація про підвищення розміру внутрішнього капіталу Товариства у майбутньому (на найближчі три роки).

План підвищення розміру внутрішнього капіталу має ураховувати результати проведеного стрес-тестування.

Інформація про підвищення розміру внутрішнього капіталу має, зокрема включати:

1) розмір внутрішнього капіталу, який необхідний для покриття всіх видів ризиків, на які наражається/може наражатися Товариство в процесі своєї діяльності;

2) терміни підвищення розміру внутрішнього капіталу;

3) структуру внутрішнього капіталу;

4) перелік чітких заходів для забезпечення виконання плану;

5) перелік посадових осіб Товариства, залучених до виконання плану та їх повноваження.

Також зазначається інформація про розподіл внутрішнього капіталу (встановлення лімітів) за окремими видами ризиків для їх покриття.

Окремо зазначається інформація про заходи щодо нарощення внутрішнього капіталу у разі настання непередбачуваних (стресових) подій.

Товариство має також надати інформацію яким чином була врахована політика щодо виплати дивідендів при складанні плану підвищення розміру внутрішнього капіталу.

2.5. Стрес-тестування та аналіз сценаріїв

Зазначається інформація про:

1) методи (алгоритм) проведення стрес-тестування, у тому числі методологію відповідних сценаріїв (моделей);

2) види ризиків, за якими здійснюється стрес-тестування;

3) вплив результатів стрес-тестування на рівень достатності внутрішнього капіталу, рівня ліквідності, з урахуванням затвердженого фінансового плану Товариства, стратегії, бізнес-плану розвитку та величини ризик-апетиту;

4) рішення, які були прийняті керівниками з метою мінімізації ризиків, за наслідками розгляду результатів стрес-тестування.

Також зазначається інформація про ступінь використання результатів стрес-тестування для:

1) визначення профілю ризику;

2) оцінки достатності внутрішнього капіталу;

3) встановлення лімітів за видами ризиків, на які наражається/може наражатися Товариство у процесі своєї діяльності;

4) аналізу реалістичності впровадження заходів, передбачених планом відновлення діяльності Товариства.

2.6. Аналіз та оцінка ефективності організаційної структури

Зазначається інформація щодо організаційної структури Товариства, включаючи склад, посади, повноваження, обов'язки керівництва і структурних підрозділів, які залучені до системи управління ризиками. Така інформація надається у текстовому вигляді так і у графічному вигляді (у вигляді схем).

Також надається інформація щодо структури звітування з питань управління ризиками.

Окремо зазначається інформація про роль наглядової ради під час:

1) розробки стратегії та політики управління ризиками, у тому числі визначення ризик-апетиту;

2) здійснення контролю за рівнем всіх ризиків, притаманних діяльності Товариства, та розробки заходів щодо їх мінімізації, зокрема щодо оцінки:

достатності та адекватності процесів та процедур системи управління ризиками, з урахуванням принципу пропорційності;

ефективності функціонування системи внутрішнього контролю;

достатності внутрішнього капіталу та його відповідності профілю ризику, з урахуванням ринкових та макроекономічних умов.

Товариство також надає інформацію про найбільш важливі заходи, які були ініційовані керівництвом Товариства з питань управління ризиками за звітний період.

2.7. Аналіз та оцінка ефективності роботи системи управління ризиками

Зазначається інформація про принципи управління ризиками та органи управління, які забезпечують їх упровадження. Також надається перелік внутрішніх документів, які передбачають застосування принципів управління ризиками.

Зазначається також інформація щодо рівня інформованості керівника, окремих структурних підрозділів та працівників про стратегію та політику управління ризиками.

Окремо надається інформація про основні види ризиків, що притаманні діяльності Товариства, та пояснення (в розрізі таких ризиків) щодо:

1) політики управління ризиками, у тому числі в розрізі видів ризиків, які були ідентифіковані Товариством;

2) організаційної структури управління ризиками. Надається інформація щодо розподілу обов'язків і повноважень у сфері управління ризиками. Така інформація надається у текстовому вигляді та/або у графічному вигляді (у вигляді схем);

3) процесу управління окремими видами ризиків, враховуючи взаємозв'язки між різними видами ризиків, у тому числі з урахуванням методологічних підходів щодо їх оцінки, моніторингу та контролю, а також процедур інформаційних систем щодо ідентифікації, оцінки, моніторингу, контролю та звітування про такі види ризиків.

Також надаються висновки про оцінку:

1) ефективності організаційної структури управління ризиками, із зазначенням недоліків (за наявності) та подальших шляхів її удосконалення;

2) ефективності запроваджених Товариством політик управління ризиками, у тому числі їх врахування під час прийняття рішень щодо толерантності до ризику;

3) комплексності та адекватності системи управління ризиками, у тому числі в частині забезпечення належного контролю профілю ризику Товариства та величини ризик-апетиту з урахуванням особливостей діяльності Товариства, характеру та обсягів операцій Товариства, із зазначенням недоліків (за наявності) та подальших шляхів її удосконалення.

2.8. Аналіз та оцінка ефективності роботи системи внутрішнього контролю

Зазначається інформація про організацію системи внутрішнього контролю в Товаристві, у тому числі шляхи (напрями) її функціонування та перелік суб'єктів системи внутрішнього контролю. Така інформація надається у текстовому вигляді та/або у графічному вигляді (у вигляді схем).

Надається також інформація про здійснюваний Товариством контроль та моніторинг ефективності функціонування системи внутрішнього контролю, у тому числі щодо періодичності його здійснення, а також про відповідальних осіб, до повноважень яких відноситься виконання таких функцій.

Окремо надається інформація про внутрішнього аудитора, його підпорядкування, у тому числі з питань оцінки ефективності системи управління ризиками. Така інформація надається у текстовому вигляді та/або у графічному вигляді (у вигляді схем).

Також зазначається інформація про:

1) кількість проведених внутрішнім аудитором перевірок щодо оцінки ефективності функціонування системи внутрішнього контролю за звітний період;

2) висновки внутрішнього аудитора щодо ефективності функціонування систем управління ризиками, у тому числі в частині оцінки:

методологічних підходів щодо оцінки, моніторингу та контролю рівня ризиків;

відповідності інформаційних систем видам та обсягам операцій, профілю ризику, системній важливості та ринковим і макроекономічним умовам;

повноти, своєчасності та достовірності формування даних для звітування з питань управління ризиками, отримання іншої інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень і виконання функціональних обов'язків;

3) перелік виявлених внутрішнім аудитором за результатами проведених перевірок недоліків (у разі наявності), у тому числі щодо дотримання внутрішніх документів з питань управління ризиками, та перелік вжитих заходів щодо їх виправлення і недопущення у подальшому.

2.9. Оцінка достатності внутрішнього капіталу та висновки за результатами процесу ОДВК

Зазначається інформація щодо методологічних процедур процесу ОДВК, яка, зокрема має включати:

1) перелік складових структури внутрішнього капіталу. Така інформація надається у текстовому вигляді та/або у графічному вигляді (у вигляді схем);

	процесу ОДВК, тис. грн								
2.	Сума коштів, необхідних для покриття втрат/збитків за результатами стрес-тестування, тис. грн								
3.	Загальний розмір внутрішнього капіталу, необхідний для покриття ризиків, тис. грн (рядок 1 + рядок 2)								
4.	Фактичний розмір внутрішнього капіталу, тис. грн								
5.	Показник достатності внутрішнього капіталу, %		X	X	X	X	X	X	X
6.	Результат оцінки достатності внутрішнього капіталу (+/-), тис. грн (рядок 4 – рядок 3)		X	X	X	X	X	X	X
II.	Довідково:								
1.	Регулятивний капітал, тис. грн								X
2.	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10 %), %		X	X	X	X	X	X	X

Пояснення щодо заповнення таблиці:

у розділі I:

рядок 1 – зазначається сума внутрішнього капіталу, розрахованого за результатами процесу ОДВК, що необхідна для покриття всіх видів ідентифікованих ризиків, із розподілом внутрішнього капіталу за окремими видами ризиків;

рядок 2 – зазначається сума коштів, необхідних для покриття втрат/збитків за результатами проведеного стрес-тестування, у тому числі за окремими видами ризиків, за якими проводилось стрес-тестування, що можуть виникнути внаслідок практичної реалізації найгірших сценаріїв розвитку подій при стрес-тестуванні;

рядок 3 – зазначається загальна сума даних рядків 1 та 2;

рядок 4 – зазначається сума фактичного розміру внутрішнього капіталу, який відповідає структурі внутрішнього капіталу, передбаченій у внутрішніх процедурах оцінки достатності капіталу;

рядок 5 – зазначається значення показника достатності внутрішнього капіталу, розраховане відповідно до внутрішніх процедур оцінки достатності капіталу;

рядок 6 – зазначається результат оцінки достатності внутрішнього капіталу, який розраховується як різниця даних рядків 4 та 3;

рядки 1 та 2 розділу II – зазначається фактичне значення розміру регулятивного капіталу та нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу, розрахованого відповідно до нормативно-правових актів законодавства;

колонки 8, 9, 10 – назви колонок мають відповідати назві інших видів ризиків, які були ідентифіковані (наприклад, ризик репутації, стратегічний ризик). Таблиця має бути розширена на необхідну кількість колонок за видами ризиків;

колонка 11 – надаються пояснення щодо методології розрахунку показників відповідно до внутрішніх процедур оцінки достатності капіталу.